

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Cdo/89/2020
Identifikačné číslo spisu:	1307207296
Dátum vydania rozhodnutia:	30.07.2020
Meno a priezvisko:	JUDr. Mária Trubanová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2020:1307207296.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Rímskokatolícka cirkev, Farnosť Báhoň, so sídlom v Báhoňi, IČO: 34 014 933, zastúpeného MAPLE & FISH, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Dunajská 15/A, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Viliam Karas, PhD., proti žalovanému Slovenský pozemkový fond, so sídlom v Bratislave, Búdkova cesta 36, IČO: 17 335 345, o vydanie nehnuteľností, vedenom na Okresnom súde Pezinok pod sp. zn. 8C/323/2012, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 27. februára 2018 sp. zn. 5Co/325/2015, po náleze Ústavného súdu Slovenskej republiky z 2. apríla 2020 sp. zn. I. ÚS 387/2019-60, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 27. februára 2018 sp. zn. 5Co/325/2015 v časti týkajúcej sa náhrady trov konania z r u š u j e a vec mu v tejto časti vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Pezinok (ďalej len „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 25. marca 2015, č. k. 8C/323/2012-413, uložil žalovanému povinnosť vydať a navrátiť žalobcovi vlastníctvo k nehnuteľnostiam špecifikovaným vo výroku rozsudku, do troch dní od právoplatnosti rozsudku; vo zvyšku žalobu zamietol a o trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 2 zákona č. 99/1963 Zb., Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O.s.p.“) tak, že „žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov konania“.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudkom z 27. februára 2018, č. k. 5Co/325/2015-445, rozsudok súdu prvej inštancie v odvolaní napadnutej žaloby zamietajúcej časti a časti týkajúcej sa náhrady trov konania ako vecne správny podľa ustanovenia § 387 ods. 1 a 2 zákona č. 160/2015 Z.z., Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) potvrdil, o trovách odvolacieho konania rozhodol tak, že žalovanému náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. V odôvodnení predmetného rozsudku odvolací súd uviedol, že rozsudok súdu prvej inštancie považuje v odvolaní napadnutej žaloby zamietajúcej časti za vecne správny, pretože súd prvej inštancie vykonal dokazovanie v rozsahu potrebnom pre úplné a náležité zistenie skutkového stavu, vykonané dôkazy vyhodnotil v súlade s ustanovením § 132 O.s.p. a následne zo zisteného skutkového stavu vyvodil správny právny záver o čiastočnom zamietnutí žaloby. Zdôraznil, že aj v časti náhrady trov

prvoinštančného konania považuje rozsudok súdu prvej inštancie za vecne správny, a to z toho dôvodu, že z obsahu spisu a samotného priebehu konania vyplynuli také skutočnosti, z ktorých je zrejmé, že žalobca podmienky uplatnenia reštitučného nároku preukazoval postupne, až v priebehu konania, po ktorom preukázaní došlo k uzavretiu čiastkových dohôd o vydaní nehnuteľností a k následnému späťvzatiu žaloby v dotknutých častiach. Z uvedeného je zrejmé, že žalobca podal žalobu vo vzťahu k niektorým nehnuteľnostiam z dôvodu hrozby preklúzie práva na vydanie týchto nehnuteľností, a teda nebol to žalovaný, ktorého konanie by v konečnom dôsledku viedlo žalobcu k podaniu žaloby. V predmetnej veci preto nebolo možné niektoré z pôvodne v žalobe uvedených nehnuteľností vydať žalobcovi pred podaním žaloby, a to pre nepreukázanie nároku zo strany žalobcu. Nebolo by preto spravodlivé požadovať od žalovaného, aby náklady konania, ktorými sú výlučne trovy právneho zastúpenia žalobcu znášal žalovaný, keď vznik týchto trov nezavinil.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky na dovolanie žalobcu uznesením z 29. novembra 2018 sp. zn. 5 Cdo 146/2018 dovolanie žalobcu odmietol a žalovanému nepriznal náhradu trov dovolacieho konania. V odôvodnení dovolací súd uviedol, že s prihliadnutím na obsah dovolania a povahu rozhodnutia, proti ktorému dovolanie smeruje, sa osobitne zaoberal otázkou, či je dovolanie procesne prípustné. Žalobca podal dovolanie výslovne proti tej časti potvrdzujúceho rozsudku odvolacieho súdu, v ktorej odvolací súd ako vecne správny potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku o trovách prvoinštančného konania. Rozhodnutie o trovách konania (aj keď je súčasťou výrokovej časti rozsudku, ktorým súd rozhodol vo veci samej) má vo svojej podstate vždy povahu uznesenia, čo znamená, že dovolanie podané podľa § 421 ods. 1 CSP proti takémuto výroku rozsudku odvolacieho súdu nie je vzhľadom na znenie § 421 ods. 2 CSP v spojení s § 357 písm. m/ CSP prípustné. Rovnako nie je dovolanie proti tejto časti potvrdzujúceho výroku rozsudku odvolacieho súdu prípustné ani podľa § 420 písm. f/ CSP, pretože túto časť potvrdzujúceho výroku rozsudku odvolacieho súdu nie je možné považovať za rozhodnutie vo veci samej. Na základe uvedeného dovolací súd dovolanie žalobcu ako procesne neprípustné podľa § 447 písm. c/ CSP odmietol.

4. Na základe sťažnosti žalobcu Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) nálezom z 2. apríla 2020 sp. zn. I. ÚS 387/2019-60 rozhodol, že Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Cdo 146/2018 porušil základné právo žalobcu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj „ústava“) a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Žalobcovi priznal náhradu trov konania pred ústavným súdom. V odôvodnení ústavný súd uviedol, že po preskúmaní napadnutého uznesenia najvyššieho súdu dospel k záveru, že najvyšší súd pri rozhodovaní o dovolaní neaplikoval § 420 písm. f/ CSP, pokiaľ ide o prípustnosť dovolania ústavne súladným spôsobom. Z ustálenej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že rozhodovanie o trovách konania je integrálnou súčasťou civilného sporového konania, a ako také spadá pod čl. 46 ods. 1 ústavy, prostredníctvom ktorého sa zaručuje každému základné právo na súdnu ochranu. Všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže postupom, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo strany sporu na súdnu ochranu. Či je základné právo na súdnu ochranu naplnené reálnym obsahom (čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 46 ods. 4 ústavy), určuje zákonná úprava náhrady trov konania obsiahnutá v Občianskom súdnom poriadku účinnom do 30. júna 2016 (§ 142 a nasl.), resp. v Civilnom sporovom poriadku účinnom od 1. júla 2016 (§ 255 a nasl.). Procesné predpisy, ktoré upravujú náhradu trov konania, preto treba vykladať v súlade s takto vymedzeným obsahom a účelom základného práva na súdnu ochranu. Trovy vynaložené účastníkom konania (sporovou stranou) v spore musia byť v príčinnej súvislosti s jeho procesným postojom k predmetu konania. Ich vynaložením sa musí sledovať procesné presadzovanie uplatneného nároku alebo procesná ochrana proti takému tvrdenému nároku. Účelnosť sa v zásade dá stotožniť s nevyhnutnosťou alebo právnou možnosťou vynaloženia trov spojených s ústavne zaručeným právom na právnu pomoc v zmysle čl. 47 ods. 2 ústavy a trovy právneho zastúpenia sa vo všeobecnosti za účelne vynaložené trovy považujú. Trovy potrebné na účelne vynaloženie alebo ochranu práva sa však nemôžu posudzovať ako celok, a to aj keď má účastník (sporová strana) nárok na náhradu trov konania, pretože mal vo veci plný úspech, každý úkon alebo každé platenie trov treba posudzovať samostatne; to platí aj pre trovy právnej služby (m. m. II. ÚS 78/03, III. ÚS 481/2015, IV. ÚS 83/2018). Každé rozhodnutie

súdu, ktorým sporovej strane neprizná náhradu trov konania, musí byť zo svojej podstaty výnimočným rozhodnutím, prijatým na základe riadneho zváženia všetkých relevantných okolností konkrétneho prípadu a na základe prísne reštriktívneho výkladu § 257 CSP a v ňom obsiahnutej formulácie „dôvody hodné osobitného zreteľa“. Uvedená právna úprava priamo vychádza z predchádzajúcej právnej úpravy zakotvenej v § 150 O.s.p. Ustanovenie § 257 CSP predstavuje odchýlku zo zásady zodpovednosti za výsledok (§ 255 CSP) aj zo zásady zodpovednosti za zavinenie (§ 256 ods. 1 CSP). Súd podľa neho nemusí zaviazat' neúspešnú stranu sporu nahradit' trovy konania úspešnej strane, resp. nemusí zaviazat' stranu, ktorá spôsobila vznik trov svojím zavinením, aby tieto trovy nahradila protistrane. Dôvody hodné osobitného zreteľa ani výnimočné okolnosti zákon neuvádza ani exemplifikatívne. Výklad týchto podmienok ponecháva na súdnej praxi. To však neznamená, že tým vytvára priestor na celkom voľnú úvahu súdu. V zmysle dnes už ustálenej judikatúry (pozri k tomu napr. uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 2 MCdo 17/2009, sp. zn. 5 Cdo 67/2010 či sp. zn. 3 MCdo 46/2012) ustanovenie § 257 CSP nie je možné považovať za predpis, ktorý by zakladal jeho voľnú možnosť aplikácie (v zmysle svojvôle), ale ide o ustanovenie, podľa ktorého je súd povinný skúmať, či v prejednávanej veci neexistujú zvláštne okolnosti hodné osobitného zreteľa, ku ktorým je potrebné pri stanovení povinnosti nahradit' trovy konania výnimočne prihliadnuť. Ustanovenie § 257 CSP preto nie je možné vykladať tak, že je naň možné prihliadnuť kedykoľvek bez zreteľa na základné zásady rozhodovania o trovách konania. Strane, ktorá mala vo veci úspech, nemožno nepriznať náhradu trov podľa výnimočného ustanovenia len na základe všeobecného záveru hodnotiaceho dopad rozhodnutia o určitom druhu nárokov. Nejde o automatické pravidlo, ktoré by sa uplatňovalo vo vzťahu k určitému typu konania (k tomu napr. nálezy Ústavného súdu ČR sp. zn. III. ÚS 292/07 či sp. zn. I. ÚS 303/12), ale ide o prvok individualizácie, nie ľubovôle zo strany súdu (pozri nálež Ústavného súdu ČR sp. zn. III. ÚS 727/2000). Hranice sudcovskej úvahy sú dané účelom právnej úpravy náhrady trov konania, ktorá jej nepriznanie úspešnému účastníkovi pripúšťa len ako výnimku zo všeobecného procesného princípu zodpovednosti za výsledok sporového konania (§ 255 ods. 1 CSP). Priamo z textu zákonného ustanovenia vyplýva, že súd by mal podľa neho rozhodovať iba vo výnimočných prípadoch. Zmyslom predmetného zákonného ustanovenia je, že ak súd zvolí postup podľa neho, nemôže žiadnej zo strán (ani úspešnej, ani neúspešnej) priznať náhradu trov konania. Napriek doslovnému zneniu ustanovenia § 257 CSP nepriznanie sa môže týkať všetkých trov alebo len ich časti. Na účely moderácie nie je rozhodujúce, na základe akej zásady boli trovy uložené a ktorá strana ich má platiť; moderovať možno aj trovy zastaveného konania. Ak súd má v úmysle použiť moderačné právo alebo ak ho niektorá zo strán navrhne, musí súd umožniť protistrane, aby sa k tomu vyjadrila (k zámeru aj k dôkazom). Nie je možné, aby súd dospel k vnútornému presvedčeniu, že je potrebné aplikovať ustanovenie § 257 CSP a strane, ktorá by inak trovy získala, to neoznámil a táto by sa to dozvedela až z rozhodnutia. Súd v prípade použitia ustanovenia § 257 CSP je povinný „vytvoriť procesný priestor“ umožňujúci stranám sporu vyjadriť svoje stanovisko k prípadnému použitiu tohto ustanovenia [pozri k tomu rozsudok EŠLP Čepek proti Českej republike (sťažnosť č. 9815/10), ako aj nálezy Ústavného súdu ČR sp. zn. PL. ÚS 46/13 a sp. zn. I. ÚS 1593/15]. Strana má teda právo byť explicitne vyzvaná, aby včas k prípadnej aplikácii § 257 CSP vyjadrila svoje stanovisko. Výrok rozhodnutia v prípade úplnej moderácie by mal znieť „stranám sa nárok na náhradu trov konania nepriznáva“, resp. „súd stranám nárok na náhradu trov konania nepriznáva“. Výrok, že „žiadna zo strán nemá nárok na náhradu trov konania“ už nemá v CSP oporu. Existenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa musí súd vo svojom rozhodnutí riadne a presvedčivo odôvodniť, pretože v opačnom prípade by mohlo ísť o postup, ktorý by mohol mať znaky svojvôle. Aj podľa ustálenej súdnej praxe (pozri bližšie napr. nálež Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 119/03, či uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 67/2010) výnimočnosť použitia ustanovenia § 257 CSP, ako aj to, v čom súd videl, že išlo o prípad hodný osobitného zreteľa, musí byť náležite odôvodnené (Števček, M.; Ficová, S.; Baricová, J.; Mesiarkinová, S.; Bajánková, J.; Tomašovič, M.; a kol. Civilný sporový poriadok, Komentár, Praha : C. H. Beck, 2016, s. 940 - 943). Ústavný súd zároveň skonštatoval, že námietka žalobcu týkajúca sa ústavne nesúladného výkladu § 421 ods. 1 písm. b/ CSP najvyšším súdom nie je spôsobilá spochybniť ústavnú udržateľnosť napadnutého uznesenia, keďže podľa § 421 ods. 2 CSP dovolanie v prípadoch uvedených v odseku 1 nie je prípustné, ak odvolací súd rozhodol o odvolaní proti uzneseniu súdu prvej inštancie o nároku na náhradu trov konania.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky je viazaný právnym názorom Ústavného súdu Slovenskej

republiky, ktorý vyslovil v náleze z 2. apríla 2020 sp. zn. I. ÚS 387/2019-60 (§ 56 ods. 6 zákona č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov), ktorým medziiným uznesenie najvyššieho súdu z 29. novembra 2018 sp. zn. 5 Cdo 146/2018 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

6. So zreteľom na povahu a účel dovolacieho konania dospel najvyšší súd k záveru, že v danej procesnej situácii, ktorá nastala po náleze ústavného súdu pre dosiahnutie zmyslu a podstaty jeho nálezu z 2. apríla 2020 sp. zn. I. ÚS 387/2019-60 prichádza v dovolacom konaní do úvahy len zrušenie dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu v dovolaní napadnutej časti týkajúcej náhrady trov konania z existencie procesnej vady konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP v nadväznosti na porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy tak, ako bolo uvedené v predmetnom náleze Ústavného súdu Slovenskej republiky. Vzhľadom na uvedenú vadu najvyšší súd zrušil rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 27. februára 2018 sp. zn. 5Co/325/2015 v časti týkajúcej sa náhrady trov konania a vec mu v tejto časti vrátil na ďalšie konanie.

7. O trovách i dovolacieho konania rozhodne odvolací súd postupom podľa § 453 ods. 3 CSP.

8. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.